

Міка Валтарі

ПАННА ВАН БРУКЛІН

ПОВІСТЬ

ХАРКІВ
«ФОЛІО»
2017

Я приїхав до Парижа в жовтні 1927-го і старанно студіював науку впродовж тягучих місяців зими та весни. Мова завадала мені спершу труднощів, хоч я ретельно підготувався для поїздки. Я, щоправда, навіть складний французький текст читав більш-менш вільно, і мені й досі здається, що французька мова — наче створена для того, аби легко і просто передавати навіть важкі для сприйняття думки, легко аж настільки, що іноді це дошкуляє серйозному науковцю і збиває його на манівці. Особливо я маю на увазі дратівливу манеру, на яку хибують навіть і знаменитості, принагідно докидати у своїх писемних викладах який-небудь *bon mot*¹ чи каламбур посеред надскладної побудови, для розуміння якої читач і так уже потребує повного зосередження. Мені тоді ввижається, немов під час лекції статечний професор без жодного резону вилазить на кафедру і робить стійку на руках, аби продемонструвати, який він спритний, а потім легенько зіскакує назад на сидіння, з тим щоб, і оком не морг-

¹ Дотеп (франц.) — прим. перекладача.

нувши, продовжити свою лекцію з того місця, на якому зупинився.

Я визнаю, що моя північанська натура — відносно повільна й пригальмована, і я би ще міг стерпіти отаку негожу для серйозної праці легковажність, сприймаючи її за форму вияву іншого менталітету. Але оскільки найчастіше в таких розумових пустощах міститься напрочуд бездушний і грубий цинізм за зовні оманливою та сонячною посмішкою, я не можу не почувати відрази.

Оці думки, що спонтанно з'являються в процесі розмірковування про ту мою далеку студентську зиму, напевно, дивують потенційного читача в контексті цієї історії, від якої я нарешті хочу звільнитися, занотувавши її, аби зліквідувати цим останній неспокій у своїй душі. Але хоча мені доведеться описувати, як я спіткнувся в житті, хочу акцентувати, що це не мало аж надто серйозних наслідків. І можливо, що колись згодом я проглядатиму ці нотатки з таким самим почуттям, яке буває в жінок, коли вони заплямили цінну книгу, заклавши в неї квітку, а через роки дивляться на ту квітку, яка розсипається від сухості, втративши запах, і вже геть не пам'ятають, навіщо хотіли її так дбайливо зберігати.

Адже пережита мною подія аж ніяк не була переламною, ба навіть визначальною у моєму житті. Тепер я вже бачу її як зовсім окремішню часточку в цілеспрямованому поступі мого жит-

тя і моєї праці. Якщо тут вжити порівняння: коли людський організм не може видалити пістолетну кулю, він ізолює її, нарощуючи навколо неї захисний кальцієвий шар, отож вона перестає дошкуляти в тілі, а просто собі сидить усередині захисного шару, не нагадуючи про себе. Людська душа діє так само: навколо наших помилок, жур і розчарувань вона повільно нарощує захисні кальцієві шари забуття, ізолюючи цим їх від повсякденних дій і думок у нашому житті.

Я казав про труднощі, що їх мені попервах завдавала мова. Моє незнання мови чи радше така собі повільність ізолювала мене від людського товариства в перші місяці перебування в Парижі. Не можу сказати, що я надто страждав від цього, бо вся моя душевна організація, склад усього мого ества, завжди підштовхує мене до самотності. Я не пам'ятаю, щоб у мене навіть у шкільні роки був бодай один по-справжньому близький товариш.

Ті, для яких людське товариство і дружба важать багато, які не можуть прожити без того, щоб поговорити, прокоментувати щось і поділитися своїми думками й поглядами, напевно, жаліють мене в душі й гадають, що я нещасна людина. Хочу зауважити, що це абсолютно хибне уявлення. Самотність має свою принаду: самотній не вийде переможеним у суперечці, нічیه глузування не образить його найделікатніші думки, і він не стрінеться з нетямущими погля-

дами чи з нетерплячими жестами. Либонь, у багатьох людях атавістичною силою зринає вроджений стадний інстинкт, тож вони відчують справжнісінькі душевні муки, коли не мають змоги поділитися з іншими тим, що знають і думають. В мене такого не буває. Таємна радість, таємний захват од відкриття, завжди дають мені більше задоволення, аніж радість, поділена з кимсь. Жури свої я теж умію сам поховати у серці, не вимагаючи, аби хтось байдужо співчував мені або з удаваною теплотою потискував руку.

Як наслідок, мене вважають замкнутим і непривітним. Кажуть, що в товаристві я кислий і нудний, але зізнаюся, що мене нервує, коли я чую, як люди з веселими-превеселими обличчями розмовляють про пустопорожні речі, немов у них міститься щось дуже для них глибоке і захопливе.

Тієї зими в Парижі я ще не був таким. Я був занадто несамостійним, аби судити про інших, і ще не здобув зримого визнання, яке є передумовою несхитної впевненості. Юність у мене припізналася й проходила блякло, моя студентська пора була сповнена фінансових труднощів і породжених ними конфліктів, і не один рік я заступав службовців по селах, щоб мати змогу тихенько сплачувати борги і заощаджувати гроші для своїх досліджень і навчальної поїздки.

Я вже звик жити ощадливо і без комфорту, їсти погано приготовану їжу й обходитися без друзів. Тому вимушена бідність у Латинському